

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАГІСТЕРСЬКІ СТУДІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Випуск 3

Збірник наукових праць магістрів ОП
«Дошкільна освіта. Інклюзія»,
«Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт»,
«Практична психологія»,
«Менеджмент. Управління закладом
загальної середньої освіти»

Київ 2025

**УДК 37(063).
973.202 я1**

**Магістерські студії психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету: збірник наукових праць
здобувачів ОС Магістр ОП «Дошкільна освіта. Інклюзія», «Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт», «Практична психологія», «Менеджмент.
Управління закладом загальної середньої освіти» / за заг. ред. Л.В. Задорожної-
Княгницької. Випуск 3. Київ: МДУ, 2025. 522 с.**

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол №2 від 27 листопада 2025 року)

© Колектив авторів, 2025

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ДІТЬМИ В ІНКЛЮЗИВНИХ УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Ольга Фунтікова, кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної освіти
Альона Міронова, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
за спеціальністю «Дошкільна освіта»*

PECULIARITIES OF WORKING WITH CHILDREN IN INCLUSIVE CONDITIONS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION

*Olga Funtikova, doctor of pedagogical sciences,
professor of the preschool education department
Alona Mironova, master's student in Preschool education*

Анотація. У статті розглядаються особливості організації освітнього процесу в інклюзивних умовах закладу дошкільної освіти. Проаналізовано основні напрями педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами, форми співпраці педагогів з батьками та фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу. Акцентовано увагу на важливості індивідуального підходу, планування освітньої діяльності з урахуванням особливостей розвитку дітей, а також створенні комфортного та підтримувального середовища.

Ключові слова: інклюзивна освіта, дошкільний заклад, підтримка дітей, педагогічні стратегії, особливі освітні потреби.

Abstract. The article considers the peculiarities of organizing the educational process in inclusive conditions of a preschool education institution. The main directions of pedagogical support for children with special educational needs, as well as forms of cooperation between teachers, parents, and support specialists are analyzed. The importance of an individual approach, educational planning based on the child's developmental characteristics, and the creation of a supportive environment are emphasized.

Key words: inclusive education, preschool institution, child support, pedagogical strategies, special educational needs.

Впровадження моделі інклюзивної освіти в дошкільних закладах є надзвичайно актуальним на сучасному етапі розвитку суспільства. Україна, як держава, що прагне до європейських стандартів, орієнтується на принципи рівності, доступності та поваги до прав кожної дитини. Однією з головних причин актуальності інклюзії є необхідність забезпечення рівного доступу до якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами.

Дошкільний вік – це період найінтенсивнішого розвитку, коли формується основа майбутньої особистості. Саме тому раннє виявлення труднощів і надання підтримки в інклюзивному середовищі сприяє кращій соціалізації та розвитку дитини. Інклюзія в дитячому садку допомагає уникнути ізоляції дітей з порушеннями розвитку та забезпечує їхнє залучення до повноцінного життя колективу. Актуальність моделі інклюзії також полягає у зміні підходів педагогів до виховання і навчання – від уніфікованих програм до індивідуально орієнтованих. Педагоги, асистенти вихователів, логопеди та психологи спільно створюють середовище, де враховуються можливості й інтереси кожної дитини. Це сприяє не лише розвитку дітей з ООП, але й вихованню толерантності та

емпатії серед усіх вихованців.

Інклюзивна модель підвищує професійну компетентність педагогів, адже вимагає від них нових знань, методик і командної роботи. Також вона допомагає налагодити партнерство з батьками, які стають активними учасниками освітнього процесу. Актуальність інклюзії підтверджується й нормативно-правовими документами України, що гарантують право кожної дитини на освіту за місцем проживання. Важливою складовою є соціальний аспект – інклюзія зменшує стигму щодо дітей з особливими потребами і формує у суспільстві культуру прийняття. Участь дітей з різними можливостями у спільних іграх, проектах і святах сприяє розвитку дружніх взаємин. В умовах інклюзивного середовища дошкільнята вчаться допомагати одне одному, спілкуватися і приймати різноманітність.

Отже, впровадження моделі інклюзії в дошкільну освіту є не лише освітньою, а й соціальною потребою сучасного суспільства. Воно сприяє формуванню гуманного, відкритого і справедливого середовища, де кожна дитина може розвиватися відповідно до своїх можливостей і відчувати себе повноцінним членом колективу.

Актуальності теми з інклюзії підтверджено багатьма нормативними документами. Конституція України – базовий документ, який гарантує право на освіту всім громадянам та встановлює принципи рівності і недискримінації. Закони міжнародного характеру, ратифіковані Україною, наприклад Конвенція про права дитини, Конвенція про права осіб з інвалідністю – ці документи задають міжнародні стандарти, які враховуються при формуванні національного законодавства. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII формує правову базу для створення інклюзивних та спеціальних класів чи груп, гарантує право осіб з ООП на освіту з урахуванням їхніх потреб. Закон України «Про дошкільну освіту» регулює питання дошкільного рівня, включно з організацією інклюзивних груп у дитячих садках. Закон України «Про охорону дитинства» встановлює загальні засади захисту прав і добробуту дітей, включно з потребами дітей з ООП. Постанова КМУ від 29 квітня 2022 № 493 – зміни до Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Цей документ регулює функції ІРЦ, які відіграють важливу роль для підтримки дітей з ООП. Постанова КМУ від 26 серпня 2025 р. № 1036 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» актуалізує вимоги, оновлює Індивідуальні програми розвитку та рівні підтримки.

Інклюзивна освіта у дошкільному закладі ґрунтується на принципі рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Педагог має створити середовище, де кожна дитина відчуває себе прийнятою та цінною. Однією з ключових особливостей роботи є індивідуальний підхід до навчання та розвитку. Вихователь враховує сильні сторони дитини, її темп розвитку, особливості сприйняття та емоційні потреби. Важливо забезпечити адаптацію навчальних матеріалів і методів, щоб вони були доступні для дітей із різними потребами. Співпраця між педагогами, асистентом вихователя, психологом і логопедом є обов'язковою умовою успішного інклюзивного процесу. Значну роль відіграє налагодження партнерства з батьками, адже саме

вони допомагають розкрити індивідуальний потенціал дитини.

Ефективна інклюзія передбачає розвиток толерантності й емпатії серед усіх вихованців групи. Педагоги повинні навчати дітей взаємодіяти, підтримувати одне одного та спільно долати труднощі. У процесі роботи важливо використовувати ігрові, арт-терапевтичні та сенсорні методики. Навчальне середовище має бути безпечним, гнучким і стимулюючим для всіх.

Постійний моніторинг розвитку дитини допомагає своєчасно вносити корективи у програму. Велике значення має позитивна атмосфера в колективі, де кожен успіх дитини сприймається як досягнення всієї групи. Успішна інклюзивна практика – це насамперед прояв педагогічної культури, людяності й віри в кожну дитину. Успішна реалізація інклюзивної освіти у дошкільному віці починається з правильної організації освітнього простору. Приміщення групи повинно бути зручним, доступним і безпечним для дітей з різними фізичними можливостями. Наприклад, ігрові зони варто облаштувати так, щоб кожна дитина могла брати участь у спільних іграх. Важливо, щоб середовище сприяло самостійності дітей – це формує в них почуття впевненості та власної значущості. Вихователь у групі з інклюзивним навчанням має бути не лише педагогом, а й уважним спостерігачем, консультантом і другом для дитини. Він повинен уміти помічати найменші зміни у поведінці вихованців, адже вони часто сигналізують про труднощі чи потребу в підтримці. Робота педагога базується на принципах гуманізму, прийняття та позитивного підкріплення.

Індивідуальна освітня траєкторія створюється на основі комплексного вивчення дитини спеціалістами – психологом, дефектологом, логопедом. Такий підхід дозволяє формувати реалістичні, але водночас стимулюючі цілі розвитку. У процесі навчання доцільно використовувати диференційовані завдання, які враховують можливості та рівень готовності кожного вихованця. Важливою складовою є робота з батьками. Педагоги повинні налагодити довірливі стосунки з родиною, пояснюючи значення інклюзивної освіти та її користь для розвитку дитини. Спільні зустрічі, тренінги, консультації допомагають батькам краще розуміти потреби дитини та підтримувати її вдома. Особлива увага приділяється соціалізації дітей із особливими освітніми потребами. Через ігри, спільні творчі заняття, театралізовані дії діти вчаться комунікувати, домовлятися, висловлювати свої емоції. Це розвиває емоційний інтелект і сприяє формуванню позитивного ставлення до різноманітності.

Вихователі інклюзивних груп повинні постійно вдосконалювати свої професійні компетентності. Участь у тренінгах, семінарах, курсах підвищення кваліфікації допомагає опанувати сучасні методики та технології інклюзивного навчання. Колективний підхід до вирішення педагогічних проблем підсилює ефективність роботи всіх учасників освітнього процесу. Не менш важливою є психологічна підтримка педагогів, адже робота в інклюзивному середовищі потребує емоційної стійкості та внутрішнього ресурсу. Заклад має створювати умови для командної взаємопідтримки, обміну досвідом і позитивної мотивації.

Інклюзивна освіта сприяє не лише розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а й формуванню гуманістичних цінностей у всіх учасників процесу. Діти без порушень розвитку вчаться приймати інших, співчувати та допомагати.

Це формує толерантне суспільство з дитинства. Успішність інклюзивної практики визначається не кількістю створених умов, а якістю міжособистісних стосунків у групі. Там, де панує доброзичливість і взаємоповага, кожна дитина має можливість реалізувати свій потенціал. Інклюзивна освіта – це не про поблажки, а про рівні права та можливості для розвитку. Тому завдання сучасного педагога полягає у створенні середовища, де діти різні, але рівні. Лише за таких умов дошкільний заклад стає простором любові, підтримки та справжнього зростання.

Сучасна практика роботи закладів дошкільної освіти свідчить, що інклюзивна освіта поступово стає невід’ємною частиною освітнього процесу. У багатьох дитячих садках створені інклюзивні групи, де навчаються діти з різними освітніми потребами. Педагоги активно впроваджують інноваційні методи навчання, спрямовані на розвиток індивідуального потенціалу кожної дитини [9].

Досвід роботи показує, що ефективність інклюзивного підходу залежить від професійної підготовки вихователів. Вони мають глибокі знання з психології, дефектології, логопедії та педагогіки співпраці. Багато закладів впроваджують наставництво, де досвідчені педагоги діляться практичними напрацюваннями з молодими колегами. Одним із провідних напрямів є створення адаптованих програм навчання, що враховують індивідуальні освітні маршрути дітей. Позитивний досвід мають заклади, де активно використовуються ігрові та сенсорні методики, арт-терапія, музикотерапія, метод Монтесорі та технології розвитку дрібної моторики. Такі підходи допомагають гармонізувати розвиток дітей і забезпечують природне включення у колектив.

Успішна практика також передбачає тісну співпрацю з фахівцями мультидисциплінарної команди. Асистенти вихователя, психологи, логопеди, реабілітологи працюють спільно, обговорюючи результати спостережень і визначаючи наступні кроки у розвитку кожної дитини. Такий командний підхід довів свою результативність у більшості інклюзивних груп. У багатьох дитсадках проводяться спеціальні заняття для дітей усієї групи, спрямовані на формування толерантності та емпатії. Діти навчаються приймати різницю як природне явище, допомагати одне одному, підтримувати друзів у складних ситуаціях. Це позитивно впливає на соціально-психологічний клімат у колективі.

Досвід показує, що важливою складовою успіху є партнерство з батьками. Вони активно залучаються до освітнього процесу через тренінги, майстер-класи, спільні свята та консультації. Такі форми роботи сприяють взаєморозумінню між родиною та педагогами й допомагають створити єдиний виховний простір для дитини. У деяких регіонах реалізуються пілотні проекти, спрямовані на розвиток інклюзивної культури у всьому дошкільному закладі. Педагоги обмінюються досвідом, проводять відкриті заняття, створюють методичні посібники та відеоматеріали. Це формує спільноту фахівців, які прагнуть постійного професійного зростання. Позитивні результати також досягаються завдяки впровадженню інформаційних технологій. Використання інтерактивних панелей, освітніх додатків, відеоматеріалів допомагає урізноманітнити навчальний процес і зробити його доступнішим для дітей з різними типами

сприйняття [6].

У педагогічній та психологічній науці прийнято виділяти кілька основних груп дітей з особливими освітніми потребами. Першу групу становлять діти з порушеннями слуху. Вони можуть мати повну або часткову втрату слуху, що впливає на формування мовлення та сприйняття звукової інформації. Для таких дітей використовують спеціальні технічні засоби, зорову підтримку, жести і візуальні матеріали. Другу групу становлять діти з порушеннями зору. У них можуть бути труднощі з орієнтацією в просторі, сприйняттям предметів і кольорів. Педагоги створюють контрастне, добре освітлене середовище та використовують тактильні й аудіальні матеріали. До третьої групи належать діти з порушеннями опорно-рухового апарату. Вони потребують спеціально облаштованого середовища – пандусів, зручних меблів, адаптованих ігрових зон. Такі діти часто мають нормальний інтелектуальний розвиток, але обмежені фізичні можливості. Четверта група – діти із затримкою психічного розвитку. Вони характеризуються повільнішим темпом пізнавальних процесів, труднощами з концентрацією уваги та засвоєнням інформації. Педагоги працюють з ними за принципом поступового ускладнення завдань і постійного позитивного підкріплення. П'ята група – діти з інтелектуальними порушеннями. Вони потребують особливих підходів до навчання, простих інструкцій і чіткого повторення. Важливою умовою є розвиток життєвих компетентностей, самостійності та соціальних навичок. Шоста група включає дітей з порушеннями мовлення. Такі діти можуть мати дислалію, дизартрію, заїкання чи загальний недорозвиток мовлення. У роботі з ними важлива взаємодія вихователя з логопедом і постійне мовленнєве стимулювання.

Окрему категорію становлять діти з розладами спектра аутизму (РАС). Вони мають труднощі у соціальній взаємодії, спілкуванні та гнучкості поведінки. Для них потрібна структурована, передбачувана діяльність і підтримка асистента. До ще однієї групи належать діти з емоційно-вольовими та поведінковими розладами. Вони можуть проявляти імпульсивність, тривожність, гіперактивність або замкнутість. Робота з ними вимагає терпіння, розуміння й чітких правил поведінки.

Також у сучасній класифікації виділяють дітей із комбінованими порушеннями розвитку, коли поєднуються декілька видів відхилень. У таких випадках важливо забезпечити міждисциплінарний підхід і гнучку систему підтримки. Крім медико-психологічної класифікації, існує педагогічна – вона враховує рівень пізнавальної активності, комунікативні вміння та соціальну адаптацію дитини. Педагоги аналізують не лише труднощі, а й потенціал дитини, визначаючи напрями індивідуальної роботи [6].

Усі ці класифікації мають на меті не розділити дітей за типом порушень, а створити умови для максимально ефективного навчання та розвитку. Інклюзивна педагогіка розглядає дитину не як носія проблеми, а як особистість із власними можливостями.

Таким чином, розуміння різних типів особливостей розвитку допомагає вихователям і фахівцям грамотно будувати освітній процес, добирати методи, що відповідають потребам конкретної дитини, і забезпечувати справжню

рівність у навчанні. Діти з особливими освітніми потребами є різноманітною групою, що включає дітей із порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату, когнітивного та мовного розвитку, а також дітей із розладами спектра аутизму.

Сучасні дослідження показують, що ранній початок втручання (early intervention), індивідуалізація освітніх підходів та активна участь родини є ключовими факторами, що впливають на ефективність розвитку та адаптації дітей у дошкільному віці. Нижче наведено огляд останніх досліджень, що розкривають особливості підтримки різних категорій дітей з особливими освітніми потребами.

1. Діти з порушеннями слуху. Percy-Smith та ін. (2021) у дослідженні «Language Development for the New Generation of Children with Hearing Impairment» аналізують довгостроковий розвиток словникового запасу і соціального благополуччя дітей з порушеннями слуху, які пройшли скринінг одразу після народження, використання слухових технологій і три роки аудіо-мовної терапії у дошкільному віці. Із цього ж дослідження: хоча діти з порушенням слуху досягали нормативних показників за сприймальною лексиною, вони все ж відставали від дітей з нормальним слухом.

У статті «The Lexical Development of Children with Hearing Impairment and Associated Factors» дослідники виявили зв'язок між мовним розвитком і соціально-економічним статусом, історією медичного обстеження та умовами сім'ї. Дослідження «Foreign Language Acquisition in Adolescent Cochlear Implant Users» показало, що підлітки з кохлеарним імплантом можуть навчатися іноземної мови – у частині завдань, пов'язаних із письмом чи читанням, їхні результати були порівнянні з нормою.

2. Діти з порушеннями зору. В огляді «Strategies for addressing the needs of children with or at risk of developmental disabilities in early childhood by 2030» виділено, що дослідження для дітей з порушеннями зору (як частково, так і повністю) майже відсутні порівняно з іншими групами, і потрібно більше доказів щодо ранніх втручання і адаптованих освітніх матеріалів.

3. Діти з порушеннями опорно-рухового апарату. У систематичному огляді «Strategies for addressing the needs ... early childhood by 2030» також включено дослідження моторних порушень (наприклад, у випадку дитячого церебрального паралічу чи порушень координації рухів). Автори зазначають, що інтервенції, які включають середовище, багату на сенсорні стимули, та ранній початок терапій моторики, позитивно впливають на розвиток. Також, в когнітивному й адаптивному розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями включають заходи, які покращують моторну активність як частину загальної корекційної програми.

4. Діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР) / слабким когнітивним розвитком. Дослідження «The Effects of a Home-Based Intervention for Young Children with Intellectual Disabilities in Vietnam» показало, що навчання батьків через моделювання і коучинг, проведено вдома, призвело до значних покращень адаптивної поведінки, особливо в самообслуговуванні та моторних навичках. У дослідженні «Predictors of Effectiveness of Early Intervention on Children with

Intellectual Disability» (Тайвань) встановлено, що IQ дітей із інтелектуальними порушеннями підвищується після втручання, і що важливими предикторами успіху є ранній початок втручання, вища освіта матері і стать дитини. Дослідження «Portage Early Intervention Program in Improving Adaptive Behavior Skills with Intellectual Disorders» в Йорданії показало, що програму Portage можна успішно застосувати для покращення адаптивної поведінки у дітей з інтелектуальними порушеннями, й ефекти відчутні у когнітивній, моторній, соціальній сферах.

5. Діти з інтелектуальними порушеннями. Праці, згадані вище (Vietnam, Taiwan, Jordan), охоплюють саме цю групу. Наприклад, проблема адаптивної поведінки, соціальної участі, моторики – ключові цілі втручань. Систематичний огляд «Psychosocial-behavioural interventions for school-aged children with intellectual disabilities» показує, що для дітей від 5 до 18 років із помірним інтелектуальним порушенням більшість досліджень спрямовані на покращення пам'яті, уваги, навичок читання і математики, а також комунікації. Це може бути релевантним і для старших дошкільників.

6. Діти з порушеннями мовлення. Декілька досліджень охоплюють дітей з мовленнєвими порушеннями як частину ширшої групи дітей із інтелектуальними чи розвитковими порушеннями. Наприклад, у китайському дослідженні «Learning Style Profile (LSP) Intervention Program» із дітьми з ASD (які часто мають супутні мовленнєві проблеми) спостерігали покращення в мовленнєвих навичках, соціальній комунікації. Також робота Percy-Smith (2021) із дітьми з порушеннями слуху включала мовну терапію (аудіо-мовна терапія), що дуже важливо при порушеннях слуху, щоби компенсувати мовні наслідки.

7. Діти з розладами спектра аутизму (РАС). У дослідженні «Dissemination of Early Intervention Program for Preschool Children on the Autism Spectrum into Community Settings» в Австралії використали модель Early Start Denver Model (ESDM) для дітей з ASD, як у спеціалізованих центрах, так і в загальноосвітніх дошкільних закладах.

Відповідно до результатів дослідження діти показали покращення в соціальній комунікації, мовленнєвих навичках та загальному розвитку. Китайське дослідження Learning Style Profile (LSP) для дітей з ASD показало, що після 24 тижнів інтервенції відбулися статистично значимі покращення в соціальних комунікаційних навичках, адаптивній поведінці, зменшенні гіперактивності й проблем з ровесниками.

Дослідження «Participation in Preschool Activities of Children with ASD» порівнює участь дітей з ASD і типово розвиваючихся дітей: діти з ASD мають нижчий рівень участі у соціальній взаємодії, хоча чесні показники участі у навчальних активностях і самообслуговуванні можуть бути кращими. Також у дослідницьких роботах розглядаються культурні аспекти – наприклад, «Culturally diverse families of young children with ASD in Sweden: Parental explanatory models» показують, що переконання батьків про походження, симптоми і розвиток ASD впливають на те, коли і як вони шукають допомогу.

Таблиця «Огляд категоризації проблем та їх локація у Світі»

Проблема	Назва Дослідження)	Опис та Локація
Комплексні порушення / Затримки розвитку	Огляд “Strategies for addressing the needs of children with or at risk of developmental disabilities in early childhood by 2030”	Включає дослідження моторних порушень
Порушення слуху (Кохлеарні імпланти)	Дослідження “Foreign Language Acquisition in Adolescent Cochlear Implant Users”	Стосується вивчення іноземної мови підлітками з кохлеарними імплантами
Інтелектуальні порушення (Раннє втручання)	Дослідження “The Effects of a Home-Based Intervention for Young Children with Intellectual Disabilities in Vietnam”	Вивчало ефекти домашньої інтервенції у В’єтнамі
Інтелектуальні порушення	Дослідження “Predictors of Effectiveness of Early Intervention on Children with Intellectual Disability”	Дослідження предикторів ефективності раннього втручання (Тайвань).
Інтелектуальні порушення	Дослідження “Portage Early Intervention Program in Improving Adaptive Behavior Skills with Intellectual Disorders”	Вивчення програми Portage для покращення адаптивної поведінки (Йорданія)
Інтелектуальні порушення	Систематичний огляд “Psychosocial-behavioural interventions for school-aged children with intellectual disabilities”	Систематичний огляд психосоціальних та поведінкових втручань
Розлади спектра аутизму (ASD)	Китайське дослідження “Learning Style Profile (LSP) Intervention Program”	Дослідження програми втручання LSP для дітей з ASD
Розлади спектра аутизму (ASD)	Дослідження “Dissemination of Early Intervention Program for Preschool Children on the Autism Spectrum into Community Settings”	Дослідження поширення програм раннього втручання в громади (Австралія)
Розлади спектра аутизму (ASD)	Дослідження “Participation in Preschool Activities of Children with ASD”	Дослідження участі дітей з ASD у дошкільних заходах
Розлади спектра аутизму (ASD)	Дослідження “Culturally diverse families of young children with ASD in Sweden: Parental explanatory models”	Дослідження батьківських пояснювальних моделей у культурно різноманітних сім’ях у Швеції

Батьки відіграють ключову роль у розвитку дитини з особливими освітніми потребами (ООП). Вони є першими педагогами, психологами й наставниками своїх дітей. Успішність інклюзивного навчання значною мірою залежить від активної участі родини у корекційно-розвитковому процесі. Перш за все, батьки вчаться розуміти природу особливостей своєї дитини – не як «недолік», а як частину її індивідуальності. Вони проходять консультації у психологів, логопедів, дефектологів, отримують поради щодо виховання й навчання. Так формується усвідомлене, приймаюче ставлення до своєї дитини.

Багато батьків долають етапи психологічної адаптації: від заперечення до прийняття. Важливо, щоб на цьому шляху вони отримували підтримку – як від фахівців, так і від спільнот батьків, які мають подібний досвід. Це допомагає знизити рівень тривоги, відчуття провини й безсилля. У сім’ях, де є дитина з ООП, часто створюють спеціальний розпорядок дня, що враховує потреби у

відпочинку, заняттях і терапії. Такий режим забезпечує дитині передбачуваність і стабільність, що особливо важливо для дітей із розладами спектра аутизму або ЗПР. Батьки навчаються застосовувати спеціальні методики вдома – сенсорні ігри, дихальні вправи, мовленнєві тренування, елементи арт-терапії. Це не лише зміцнює навички дитини, а й створює теплу емоційну атмосферу.

Велике значення має формування самостійності. Батьки навчають дитину елементарних навичок самообслуговування, соціальної взаємодії, вмінню просити допомогу чи висловлювати потреби. Навіть невеликі успіхи підкріплюються словами підтримки та похвалою. Деякі родини створюють домашні куточки розвитку – з розвивальними матеріалами, сенсорними іграшками, навчальними плакатами. Це допомагає поєднати гру і навчання, роблячи процес природним і приємним.

Батьки активно співпрацюють із педагогами дошкільного закладу: відвідують консультації, беруть участь у заняттях, виконують домашні завдання, узгоджують стратегії виховання. Такий партнерський підхід формує єдиний освітній простір для дитини. У багатьох країнах і в Україні батьки долучаються до батьківських асоціацій чи громадських організацій, що захищають права дітей з ООП. Це допомагає їм відчувати себе частиною активної спільноти. Батьки також є прикладом толерантності для інших членів сім'ї. Вони навчають братів і сестер правильно взаємодіяти з дитиною, приймати її особливості, підтримувати у грі та навчанні. Це створює позитивний мікроклімат у родині.

Успішні сім'ї із дітьми з особливостями розвитку вирізняються терпінням, послідовністю та вірою у прогрес дитини. Вони розуміють, що розвиток відбувається маленькими кроками, але кожен із них має велику цінність. Деякі батьки проходять спеціальні тренінги з поведінкової терапії, методики Монтесорі чи нейропсихологічних ігор. Такі знання допомагають їм самостійно підтримувати розвиток дитини вдома. Важливо, щоб батьки не забували і про власні потреби. Вони потребують емоційного ресурсу, відпочинку, позитивного спілкування. Виснажений дорослий не може ефективно допомагати дитині. Фахівці радять практикувати «емоційний діалог» з дитиною – спільні читання, малювання, прогулянки, де головне не результат, а контакт. Це формує довіру, знижує тривожність і стимулює мовлення [8].

Отже, батьки дітей з ООП – це рівноправні учасники інклюзивного процесу. Їхня роль не обмежується доглядом – вони стають партнерами педагогів, терапевтів, психологів. Разом вони створюють умови, у яких дитина почувається прийнятою, розвивається у власному темпі й вірить у себе.

Організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами у дошкільних закладах потребує системного і диференційованого підходу. Планування роботи передбачає врахування типу порушення, індивідуальних особливостей дитини та її потреб у розвитку когнітивних, сенсорних, моторних і соціально-емоційних навичок. Важливим аспектом є інтеграція спеціалізованих методик, корекційної роботи та логопедичної підтримки у щоденну діяльність. Нижче наведено практичні рекомендації щодо планування освітньої роботи з різними категоріями дітей: з порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату, когнітивного та мовленнєвого розвитку, а також

дітей із розладами спектра аутизму [2]. Головне завдання педагога – не тільки навчити, а й допомогти дитині відчувати радість успіху, впевненість у своїх силах і бажання пізнавати світ.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. 2-ге вид., доп.: навчальний посібник. К., 2012. 304 с.
2. Гладченко І. В., Трикоз С. В. Досвід застосування міжнародної класифікації функціонування в навчально-виховному процесі спеціальної освіти. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2016. Вип. 7 (2). С. 323–344. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2016_7_33
3. Кобильченко В. В. Дитина з особливими освітніми потребами: медичні та психолого-педагогічні аспекти розвитку, навчання і виховання. Навчально-методичний посібник. Харків: Точка, 2014. 292 с.
4. Лукашук-Федик С. В. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2015.
5. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я: діти та підлітки (версія): МКФ-ДП. Всесвітня організація охорони здоров'я. 2007. URL: <http://moz.gov.ua/mkf>.
6. Сайт освітнього омбудсмена України. Проблеми інклюзивно-ресурсних центрів та пропозиції щодо їх розв'язання. URL: <http://surl.li/suvrb> (дата звернення: 09.10.2025).
7. Тарасун В., Хворова Г. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів / за наук. ред. В. Тарасун. К., 2014. 103 с.
8. Stagnitti K., O'Connell N., King B. Sensory modulation disorder and autism spectrum disorder: a scoping review. *Journal of Autism Dev Disord*. 2009 Feb; 39 (2): 231–41. PMID: 18629623. doi: 10.1007/s10803-008-0617-z. (дата звернення: 09.10.2025).
9. Funtikova Olga. Training of preschool professionals for inclusion. Directions for the development of science in the context of global transformations: Scientific monograph. Riga, Latvia. Baltija Publishing, 2025. Pp. 803-827. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/598>

СЮЖЕТНА КАРТИНА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ НАВИЧКИ РОЗПОВІДАННЯ У ДІТЕЙ СТРАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Світлана Макаренко, кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри дошкільної освіти*

*Тетяна Романенко, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
за спеціальністю «Дошкільна освіта»*

SYSTEM FOR WORKING WITH STORYBOARDS NMK “LET'S TALK” BY A. BOGUSH AND N. GAVRYSH AS A TOOL FOR DEVELOPING STORYTELLING SKILLS IN CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

Tatiana Romanenko, master's student in Preschool education

Svetlana Makarenko, candidate of pedagogical sciences, associate professor, acting head of the preschool education department

Анотація. У статті розглядається роль сюжетної картини як ефектив-ного засобу розвитку навички розповіді у дітей старшого дошкільного віку. Проаналізовано особливості використання навчально-методичного комплексу А. Богуш та Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови», а також книг типу «вїммельбух» як інструментів формування зв'язного мовлення. З'ясовано, що систематичне використання сюжетних картин не лише збагачує словниковий